

Svenska kyrkan
Avdelningen för kyrkoliv

Synpunkter på promemorian ***Svenska kyrkans färdplan för klimatet etapp två***

Luleå stift har av kyrkokansliet inbjudits att lämna synpunkter på promemorian *Svenska kyrkans färdplan för klimatet etapp två* med förslag till nya etappmål. Stiftsstyrelsen har behandlat promemorian vid sammanträde den 30 mars 2023 och beslutat avge följande remissvar.

Övergripande synpunkter

Viktigt arbete, men var tog församlingarna vägen?

Högt satta etappmål är nödvändiga för det brådskande arbetet med färdplanen, för att Svenska kyrkan ska kunna bidra till de övergripande globala målen för skapelsen och människans välfärd. I detta sammanhang är det viktigt att konstatera att kyrkoordningen tydligt definierar församlingen som kyrkans primära enhet. Det är också i församlingar och pastorat som kyrkans verksamhet primärt bedrivs. Att församlingar och pastorat inte är tillfrågade i remissomgången är därför mycket olyckligt. Detta leder bl.a. till att det inte är möjligt att veta hur kända, förankrade, relevanta eller genomförbara färdplanens målsättningar är för våra församlingar och pastorat. Men hänsyn till svarstiden har det heller inte funnits möjlighet för stiftet att bereda ett remissvar vari den lokala nivåns synpunkter brett kunnat tillvaratas. Vidare konstateras att det, för att färdplanen och dess etappmål ska bli ett reellt verktyg, behöver tänkas till gällande texterna, språket och tilltalet för att intentionerna ska nå fram till de tilltänkta mottagarna.

Otydlig ansvarsfördelning ur flera perspektiv

Att många av målen talar om Svenska kyrkan som en helhet utan att definiera ansvarsfrågan gör att färdplanens målsättningar i stor utsträckning hänger i luften. Vilket ansvar tar stiftet på sig? Vilket ansvar tar nationell nivå och vilka ekonomiska resurser finns? Det bör också förtydligas hur förankring ska ske i församlingar och pastorat. Frågan om ansvar är inte enbart en fråga om ansvarsfördelning mellan nationell nivå, stift och församlingar/pastorat. Frågan handlar även om vem som ska göra vilka förändringar och bära vilka kostnader? När det gäller exempelvis transporter förefaller det naturligt att områden med god kollektivtrafik har ett större ansvar för omställning än nödvändiga transporter i glesbygd. Ett gemensamt ansvar finns förstås för att låta alla kvarvarande transporter ske fossilfritt.

Tydliga och modiga mål

Målen är i vissa delar modigare än i etapp ett. Det finns ett stort behov av att en kyrka som värnar om skapelsen vågar vara modig. Det gäller inte minst biologisk mångfald och skogsbruk.

Ett sätt att utmana beslutsfattande inom kyrkan vore att tänka i termer som i Wales kallas "Well being of future generations". En lag¹ som syftar till att identifiera konsekvenser för kommande generationer. Det handlar om viljan att förbättra den sociala, ekonomiska, miljömässiga och kulturella hållbarheten i Wales och som kopplar direkt till deras strategi för att uppnå ett Wales som är ansvarsfullt såväl lokalt som globalt. Alla myndigheter, statliga institutioner måste filtrera alla viktiga beslut genom strategimålen, ta emot rekommendationer från The future generations commissioner (titel på den som är utsedd att leda arbetet) och berätta om varför de tagit ett visst beslut. Att förändra dagens barnkonsekvensanalys i riktning mot ansvarstagande i relation till kommande generationer vore att utmana dagens beslutsfattande i hållbar riktning.

Fortsatt behov av kunskapsuppbyggnad

Det är beklagligt att många av målen knutna till utbildningsinsatser som fanns i etapp ett, inte återkommer i etapp två. Det har utarbetats olika typer av studiematerial under första etappen, men i vilken utsträckning är de kända och använda? Här finns mycket kvar att göra. Målen (om stöd för integrering av klimatfrågan i församlingarnas arbete, om fördjupat samarbete mellan klimat- och pilgrimsarbetet, om firande av Skapelsetid m.m.) bör inte tas bort utan uppdateras och skärpas. Bristen på pedagogiska mål som relaterar till församlingens grundläggande uppgift ger färdplanen en lätt teknokratisk prägel och det i sin tur känns inte så inbjudande och inspirerande i relation till församlingarna. Det kan avskräcka snarare än inspirera.

Vi vill att det ska vara på riktigt

Vår oro är följande: Om vi inte talar om vem som är ansvarig för vilken måluppfyllelse och inte heller kommunicerar med församlingar och pastorat, vad har vi skapat då? Har vi enbart skapat ett dokument? Eller har vi skapat förutsättningar för en gemensam kraftsamling för klimatet? Luleå stift föreslår att pågående remisser sammanställs och färdplanen utvecklas utifrån inkomna synpunkter. Och att en förnyad bred remiss sedan skickas till församlingar och pastorat. Det halvår som detta försenar processen kommer göra stor skillnad för att skapa den gemensamma kraftsamlingen med lokal nivå inför 2030.

Vi förutsätter i vårt remissvar att nationell nivå kommer att bistå med stöd för tolkning/ definition och uppföljning av olika mål. Exempelvis kopplat till energianvändning.

Nedan lämnas fördjupade kommentarer till färdplanens olika delar.

Inledningen

De inledande texterna hade inte behövt ändras så mycket i relation till etapp ett. Det hade räckt med mindre justeringar och att fokusera på de nya målen för den kommande etappen. Förändringarna är, framför allt i de inledande avsnitten, oftast inte till det bättre.

Det teologiska avsnittet är i längsta laget. Det blir tungläst. Luleå stift föreslår att skrivningen görs kortare eller att den delas upp med underrubriker. Fokusera på det mest centrala och hänvisa även i etapp två tydligare till *Ett biskopsbrev om klimatet*.

¹ <https://www.gov.wales/sites/default/files/publications/2021-10/well-being-future-generations-wales-act-2015-the-essentials-2021.pdf>

Tredje stycket i inledningen uttrycker den krissituation vilken vi befinner oss i. Det inledande bibelordet kunde gärna få understryka allvaret. Ett förslag till bibeltext att komplettera eller ersätta Psalt 104 med är Jes. 24:4-5:

*Jorden sörjer och vissnar,
hela världen förtorkar och vissnar,
jordens höjder förtorkar.
Jorden har vanhelgats av dem som bor där:
de har överträtt lagarna,
kränkt rätten,
brutit det eviga förbundet.*

Det är bra att texten i tredje stycket tydligt nämner relationen mellan rika och fattiga. Det bör även uttalas att klyftor även finns i Sverige. Det är inte enbart en fråga om 'västvärlden' mot 'andra delar av världen'. Även här hemma drabbas vissa hårdare än andra av klimatförändringen och deras konsekvenser. Det gäller till exempel de renskötande samerna och de människor som är beroende av vinterturismen för sin försörjning. För dem som arbetar i församlingar med många utsatta människor behöver det synas att arbetet för klimaträttvisa också är ett arbete för dem.

Det är mycket bra att klimatarbetet knyts till församlingens grundläggande uppgift och inte ses som något som görs vid sidan av.

I en text som i övrigt talar om vikten av att inte sluta sig inåt, utan vända sig mot medmänniskan, verkar det onödigt snävt och inåtvänt att (på sid. 3) fokusera så ensidigt på luthersk tradition i stället för att lyfta fram hela bredden av kristen tro och Svenska kyrkans arbete tillsammans med hela den världsvida kyrkan, andra trostraditioner och många människor av god vilja för att åstadkomma förändring i det akuta läget. Det vore klokt att i den teologiska reflektionen tydligare knyta an till det ekumeniska arbetet.² Särskilt viktig ur svensk kontext är Sveriges kristna råds skrift *Värna den jord som Gud älskar*³. I den finns både en teologisk inledning som kan fungera väl även för Svenska kyrkans egen färdplan och en rad mål som borde synkas med eller integreras i färdplanen, eftersom Svenska kyrkan, som del i SKR, står bakom dem och de i många delar behandlar samma frågor som färdplanen. Längre ner är några av målen listade.

Det som sägs om förkunnelse, syndabekännelse och förlåtelse, kallelse och rörelsen mot medmänniskan, framstår dessutom som inåtvänt på ett annat sätt genom att vara onödigt antropocentriskt (något som ett av målen talar om att motverka), även om en liten brasklapp finns i sista stycket. I skriften *Värna den jord som Gud älskar* finns ett avsnitt som tydligare sätter försoningen mellan människa och Gud i relation till skapelsens befrielse. Korta gärna ner den specifikt lutherska delen och lägg större tonvikt vid de avsnitt som fokuserar på människan som en del av skapelsen, inte ägare av den, och knyt gärna an till samisk tradition och andlighet som talar om att vandra varsamt på jorden och att stå i ömsesidig beroenderelation till alla skapade varelser.

² som Kyrkornas världsråds *Care for Creation*, Lutherska världsförbundets *Climate justice, Creation – Not for Sale*, Europeiska kyrkokonferensens uttalande *Climate change is a matter for all* 2016 där vikten av samverkan uttrycks tydligt: "Climate change is a moral and ethical challenge that goes beyond denominational and religious differences. Faith communities must play a clear role in responding to widespread ecological devastation and building up sustainable communities. This action is stronger when we work together."

³ <https://www.skr.org/material/varna-den-jord-som-gud-alskar-18-uppdaterad-2022/>

Etapp ett talar tydligare om klimatkrisen som en andlig och existentiell kris och om den inre positionsförflyttningen – omvändelsen – som behöver komma till stånd. De formuleringarna (sid. 1, näst sista stycket) får gärna finnas kvar oförändrade i etapp två.

Även om detta är en färdplan för klimatet bör frågan om biologisk mångfald lyftas. Detta utifrån den kunskap som finns om samspelet mellan klimatet och den biologiska mångfalden. Den biologiska mångfalden/artutdöendet behöver benämnas tydligt. Det är även viktigt att lyfta fram levande varelser när vi pratar om värderingar, då vi blir mer villiga att förändra våra beteenden i förhållande till något vi har en relation till.

Färdplanens förutsättningar

Etapp ett är tydligare vad gäller rollfördelningen mellan nationell nivå, stift och församlingar. Att det är nationell nivå och stiftet som står bakom färdplanen och att stiftet i sitt främjande arbetar i relation till självständiga församlingar är en tydlig skrivning som kan motverka känslan av att bli 'skriven på näsan' av högre nivåer. Skrivningen bör vara kvar även i etapp två.

Färden fortsätter

Under rubriken sägs att framsteg skett inom alla målområden. Här är det viktigt med självrannsakan. Framsteg har gjorts i kyrkokansliets och stiftsorganisationernas verksamhet. Samtidigt vet vi att många församlingar inte har något egentligt arbete i relation till klimatfrågorna eller att arbetet enbart knyts till tekniska aspekter av församlingarnas fastighetsförvaltning och vaktmästeri. Den medvetenhet om behovet av förändrad livsstil som färdplanen talar om finns hos ett fåtal, men här återstår ett massivt arbete att göra.

Etappmål till 2027

Målområde 1 – Kyrkans uppdrag

Luleå stift uppskattar att målen är modigare än i etapp ett. Bra med fokus på värderingsförändring. Dock räcker det inte med samtal om värderingar. Det behövs även handlingar som är värderingsförändrande. Detta bör skrivas fram, förtydligas, kanske i 1.3. Det är inte bara tid för samtal. Även i avsnittet om Berättelser bör det tydliggöras att det inte bara är ord som formar berättelser, utan i lika hög utsträckning handlingar.

Det som står om vikten av berättelser om vad livet i en klimativänlig framtid kan innehålla är viktigt och kunde lyftas ännu mer. Något av målen kunde gärna knyta an till detta. Hur blir vi bättre på att berätta och på att gemensamt forma visioner om ett hållbart liv? Kunde något mål rikta sig mot de kyrkliga profilutbildningarna eller handla om fortbildning på detta område?

Att säga att det är utmärkande för just evangelisk-luthersk tradition att tala om vikten av att värna ett gott liv i denna värld är ytterligare ett exempel på ett snävt och inåtvänt fokus. Det räcker att se på Kyrkornas världsråd, Katolska kyrkan och Evangeliska världssalliansen för att se att detta inte är 'utmärkande' för just oss, utan idag gäller nästan alla stora kristna traditioner.

Formuleringarna i etapp ett om den samverkan som fortlöpande sker med andra kyrkor och trossamfund visade tydligare att denna samverkan redan pågår, jämfört med den nya

formuleringen i etapp två om att utbyte 'bör ske'. Även den egna rubriken för Internationellt och ekumeniskt samarbete pekade på detta. Förstärk gärna detta avsnitt genom att visa på vad andra traditioner gör och att vi är en del av en stor rörelse. Det ger kraft och hopp att se att vi inte är ensamma. I detta avsnitt bör även vänförsamlingar och vänstift nämnas som parter att arbeta tillsammans med.

Målen under denna rubrik är i etapp två väldigt högt ställda och samtidigt ganska diffusa och på en helt annan nivå än vad som realistiskt sett ska kunna åstadkommas på fyra år, vilket snarare riskerar att leda till besvikelser och bakslag. De är dessutom svåra att konkret agera utifrån och utvärdera. Formuleringar i mål 1.1, 1.3, 1.4 och 1.5 kunde flyttas till brödtexten ovanför. De bör i stället ersättas av mer konkreta mål som tydligare bygger vidare på etapp ett:

Det första målet i etapp ett handlade om att stiftet skulle genomföra samtal om klimatkrisens andliga och existentiella aspekter med ideella, förtroendevalda, anställda och 'människor vi möter och verkar tillsammans med'. De samtalen är påbörjade men måste fortsätta och därför bör målet finnas kvar, men kanske skärpas något.

Mål två och tre i etapp ett, som handlade om att ta fram metoder och material för församlingarnas grundläggande uppgift och för fördjupad samverkan mellan klimat- och pilgrimsarbetet, borde i etapp två bli mål om att dessa material ska komma till bred användning i församlingarna.

Mål fyra i etapp ett handlade om att Skapelsetid (Season of Creation) skulle vara känd och firad inom Svenska kyrkans församlingar. Det målet kan gott stå kvar som det stod. Med tanke på att pandemin kom i vägen, är arbetet med att sprida kunskap om Skapelsetid bara precis påbörjat.

Mål 1.2 i etapp två blir på en gång diffust och onödigt smalt. Det verkar oklokt att i en färdplan för hela Svenska kyrkan definiera de värderingsförändringar som ska eftersträvas så specifikt, utan att i brödtexten resonera om vad som avses med begreppen 'antropocentrisk livsförståelse' och 'naturens rättigheter' och varför det ena är problematiskt och det andra eftersträvänsvärt. Svenska kyrkans färdplan för klimatet behöver vara radikal i handling för att bidra till den inbromsning av klimatförändringen som måste ske. För att det ska kunna ske, måste den kunna samla människor med olika teologiska motiveringar till förändringsarbetet. Även en antropocentrisk teologi kan vara en kraft i klimatarbetet, så länge denna teologi ser människan som ansvarig för sitt förvalterskap av Guds skapelse. Det är heller inte nödvändigt att definiera sig som naturrättsaktivist för att inse att vi människor inte kan behandla naturen och djuren hur som helst. Detta mål kan snarare avskräcka församlingar från att vilja delta. Formulera gärna mål om värderingsförändringar, men inte riktigt så snävt. Tala hellre om konsumtionssamhällets ytlighet och om skapelsens längtan efter den befrielse som bara människans omvändelse kan åstadkomma.

Mål 1.6 är välformulerat och går att arbeta konkret utifrån.

I skriften *Värna den jord som Gud älskar* knyter ett antal mål an till detta avsnitt och ett par av de andra avsnitten. Några av dem skulle kunna användas i färdplanen som de är eller lätt anpassade. Här är några förslag på hur dessa mål i modifierad form skulle kunna integreras i färdplanen:

Till och med 2027 ska:

- Skapelsetid (1 september – 4 oktober), den internationella ekumeniska rörelsens årliga period för aktualisering av miljö- och hållbarhetsfrågor, vara känd och firad i en majoritet av Svenska kyrkans församlingar.
- Svenska kyrkans utbildningar av präster, diakoner, församlingspedagoger och kyrkomusiker uppmärksamma ekoteologiska frågor där sambanden mellan ekologi, ekonomi och människosyn hålls tydliga.
- Svenska kyrkan tillsammans med den ekumeniska rörelsen förstärka sin medverkan i teologisk/idémässig dialog kring miljö och hållbarhetsfrågor med andra rörelser och trostraditioner i samhället, och tillsammans med dem delta i påverkansarbete i FN, EU och andra internationella organisationer.
- Svenska kyrkans kris- och beredskapsarbete integrera frågor om hur kyrkan tillsammans med andra krafter kan förbereda människor mentalt och andligt för den stora omställningen av våra liv och samhällen som klimatkrisen kommer att leda till.
- Svenska kyrkans forskningsenhet bidra till att fördjupa kyrkans teologiska förståelse av grunden för kristet engagemang i frågor om långsiktig hållbarhet och en rättvisare värld genom studier av såväl mer traditionella tolkningar där fred och miljö fokuseras, som av de nyansatser som till exempel ekofeministisk teologi ger.
- Svenska kyrkan i sin dialog med det samiska folket hitta modeller för att ta del av samiska erfarenheter och samisk andlighet för en förnyad förståelse av människans förhållande till skapelsen.

Målnråde 2 – Energianvändning och byggnader

I det inledande avsnittet bör även frågan om lokalbehoven benämnas. Att minska våra lokalbehov är en viktig resursfråga.

Mål 2.1 till och med 2.4 tillstyrks. Dock föreslås en omformulering av mål 2.1 enligt följande: *den genomsnittliga energianvändningen maximalt uppgå till 115 kWh/m² per år avseende uppvärmda ytor. Detta kan uppnås genom att den energimängd som inköps för uppvärmning och el i byggnader genom effektivisering minskas med minst 5 % per år.*

Mål 2.5 *Bra Miljöval* är ett alternativ som inte finns hos alla elbolag. Därför vore det värdefullt att skriva att även liknande märkningar kan vara ett alternativ. Det bör noteras att *Bra Miljöval* inte primärt syftar till att belysa och hantera klimatfrågor utan en märkning med fokus på miljö, biologisk mångfald och stöd till olika typer av projekt där även energieffektivisering kan inrymmas. Allt detta av godo.

Målnråde 3 – Produktion av förnybar el

I inledningstexten anges att målet är att Svenska kyrkan kan bidra till Sveriges energitillförsel av förnybar el. Luleå stift delar bedömningen att det är viktigt att församlingar och pastorat kan tillgodose en större del av sitt energibehov genom egen produktion. Detta för att bygga långsiktig förmåga att hantera förändringar, resiliens och säkerställa tillgången till billigare energi. Däremot bör det problematiseras kring frågan om samhällsansvaret på detta sätt ska läggas på församlingarna; att de ska satsa på solceller för att hjälpa Sverige att nå målet om förnyelsebar energi. Snarare bör denna typ av satsningar på församlingsnivå ses som en del i en strategi för minskad risk och minskade kostnader för församlingens verksamhet. Med det synsättet hör dessa åtgärder rätteligen till målnråde 2. Stiftet ser också detta som ett särskilt viktigt område för stiftet att stötta församlingarna i, som en del av stiftets främjande.

Om vi ska ha ett mål om att Svenska kyrkan ska producera så mycket förnybar energi att det hjälper landet att bli mer hållbart så pratar vi om betydande volymer solceller. När det gäller att bidra till hela Sveriges energitillförsel bedömer stiftet därför att prästlönetillgångarna är en mer logisk aktör att bära detta ansvar, än vad enskilda församlingar och pastorat är. Församlingar och pastorat kan på så sätt lägga större fokus på att säkerställa måluppfyllelsen inom målområde 2. Mål 3.1 skulle därför med fördel kunna läggas samman med mål 8.4, som rör just prästlönetillgångarna.

När det gäller mål 3.2 föreslås detta beskrivas i absoluta termer (effekt) i stället för i relativa termer.

I inledningstexten nämns energilagring och systemtjänster (ett samlingsbegrepp för olika slags tekniska resurser som snabbt kan mobiliseras när elsystemet utsätts för prövningar, till exempel när det plötsligt slutar blåsa eller om det uppstår nätstörningar. Systemtjänster levereras framför allt av planerbara energilag, så som kärnkraften och vattenkraften. Men även från batterireserver. De ser till att vi har el när vi behöver den, samtidigt som de gör elsystemet stabilt och driftsäkert). Investeringar i t.ex. energilagring kan med fördel ses som åtgärder inom målområde 2, då det rör optimering av energi och där en församling kan få betalt för att bidra till elsystemets stabilitet.

Målområde 4 – Resor och transporter

Mål 4.1 och 4.2 kan inte analyseras utan att frågan om ansvar för denna måluppfyllelse klarläggs. I norr har vi långa avstånd och en dåligt utbyggd infrastruktur för fossilfria resor. Det är viktigt att lyfta faktumet att södra Sverige har bättre förutsättningar och kommer att behöva bära större delar av utsläppsminskningen.

Målområde 5 – Begravningsplatser, markanläggningar och maskiner

Svenska kyrkans uppdrag som huvudman för begravningsverksamheten har sannolikt fler och större frågor som innehåller hållbarhetsaspekter än den kyrkliga verksamheten. Det är därför av stor vikt att kyrkan som förvaltare av detta uppdrag har hög ambition. Luleå stift tillstyrker samtliga etappmål inom området. Kyrkogårdarna är även viktiga "gröna" områden, som behöver ses som potentiella resurser när det gäller biologisk mångfald och ett levande grönt kulturarv. Luleå stift önskar se etappmål avseende dessa områden. Sådana mål skulle kunna avse återbruk av gravstenar, perennalternativ för planteringar på gravrätter, utfasning av konstgödsel samt omställning från bruksgräsmattor till ängsmark eller högräsytor.

Målområde 6 – Konsumtion och investeringar

Återbruk bör nämnas i inledningstexten.

Mål 6.1 och 6.2 tillstyrks.

Mål 6.3 är brett och därmed svårt att uppnå och kommunicera. Genom att fokusera på återbruk skapas en tydligare riktning: "Återbruk eftersträvas i största möjliga mån vid konsumtion på alla nivåer i Svenska kyrkan".

När det gäller mål 6.4 bör detaljstyrning till Ethos-fonderna undvikas. I stället föreslås följande formulering: "Nya investeringar på kapitalmarknaden ska göras i enlighet med Svenska kyrkans finanspolicy."

Ytterligare en målformulering föreslås

Till och med 2027 ska:

6.X materialåtgången för engångsemballage minskas med 50 %.

Det bör alltså vara en målsättning att materialåtgången för engångsemballage minskas med 50 % till år 2027. Svenska kyrkan ska i sin verksamhet eftersträva att vid inköp av varor och tjänster kontrollera och utesluta leverantörer som använder engångsemballage i sin tillverknings- och transportkedja.

Målnråde 7 – Klimatanpassning och krisberedskap

Klimatanpassning

Det är av stor vikt att bygga upp kunskap och förmåga kopplat till klimatanpassning. Målen i 7.1 och 7.2 är därför angelägna. Kopplat till 7.2 är det viktigt att särskilt uppmärksamma samiska folkets kunskaper och förhållningssätt till naturen och till livsmiljön.

Även mål 7.4 är angeläget. Enligt lag ska begravningshuvudmannen ha beredskap för kris. Målet bör därför enbart röra väder, exempelvis: "Till och med 2027 ska begravningsverksamheten vara fortsatt säkrad under väderrelaterade händelser."

Mål 7.5 är viktigt för att medvetandegöra klimatförändringens påverkan ur ett rättviseperspektiv. I sammanhanget bör noteras att rättvisefrågan har lokala, regionala, nationella och globala dimensioner. Detta kan med fördel belysas tydligare i färdplanens brödtext.

Krisberedskap

Inledningen hänvisar till kyrkans roll och uppgift dels vid krissituationer i allmänhet, dels i totalförsvaret under höjd beredskap. Av kyrkoordningen framgår att Svenska kyrkans samtliga nivåer ska vidta "tillräckliga beredskapsförberedelser för verksamheten under kris och höjd beredskap".

Kyrkans roll vid en kris är primärt att fortsätta att vara kyrka och en plats för hopp. Alltså att kyrkans grundläggande uppgift och uppdrag ska ske genom konkret verksamhet även under svåra förhållanden. Här blir mål 7.3 märkligt, utifrån att det bör ses som ett av kyrkans kärnuppdrag att det finns "beredskap och förmåga att bemöta fysiska, psykiska och existentiella behov vid både akuta och smygande kriser." Detta följer även av kyrkoordningen. Målet beskriver således något som redan idag är en del av kyrkans beredskap. Målet är även lite "svepande" till sin konstruktion och föreslås utgå. I stället föreslås att det inarbetas en skrivning om kyrkans uppdrag i detta hänseende i färdplanens inledning alternativt i målnråde 1. Texten kan med fördel fokusera tydligare på Svenska kyrkans unika roll i samhället, möjligheten att i församlingsverksamhet möta de existentiella frågorna som klimatkrisen väcker: i reflektion, gemenskap, samtal, förbön, förundran, delande av kyrkans berättelser om mänsklig erfarenhet av hot och risker genom årtusenden – och Guds handlande, och att även omsätta människors oro till handling (jfr. biskopsbrevet om klimatet och om diakoni). Svenska kyrkan, liksom övriga trossamfund, har en unik uppgift att på trons grund vara skapelsens röstbärare och att i en svår tid bära bud om hoppet till människor.

Målnråde 8 – Förvaltning av skog och mark

Målnrådets text i färdplanen inleds med orden: *Hur Svenska kyrkan förvaltar skog och jord har stor betydelse för att begränsa vår klimatpåverkan.* Efter den inledningen föreslår Luleå stift att följande text läggs till: *Den allmänna opinionen har också höga förväntningar på Svenska kyrkan som en etisk aktör. Kyrkans förvaltning påverkar därför i hög grad om Svenska kyrkan kommer att uppfattas som en seriös aktör för att motverka klimatförändringarna.*

Inledningen speglar väl de möjligheter som finns att bidra till ett cirkulärt samhälle genom produktion av råvaror och livsmedel som drivs av fotosyntesen som huvudsaklig kraftkälla.

Här tas också de målkonflikter som finns inom jord- och skogsbruk upp, vilket bidrar till förståelsen för att Prästlönetillgångarna inte bara kan fokusera på att begränsa den pågående klimatiförändringen genom att maximera kolbindningen på den förvaltade arealen. Målen speglar den osäkerhet som råder i och med kyrkomötets beslut om utredning av regelverket kring stiftens förvaltning av prästlönetillgångarnas skogar. Det naturliga målet i ett dokument som syftar till att begränsa klimatiförändringen borde för en markägare handla om att i absoluta tal binda mer CO₂ i biomassa och att vid uttag av biomassa säkerställa att denna används på ett sätt som minskar de fossila utsläppen av CO₂ mer än om biomassan lämnats i sin naturliga miljö för att brytas ned. De många målkonflikter som tas upp i dokumentet gör dock att inga uttalade absoluta mål tas upp (annat än om energiproduktion). Detta beror förmodligen på den rådande osäkerheten kring prästlönetillgångarnas direktiv.

Samtliga delmål tillstyrks. Nedan lämnas kommentar till respektive mål.

8.1 Ett bra förslag att interna uppföljningsmetoder för skogens kolbalans revideras av extern aktör, detta ökar trovärdigheten vid rapporteringen av resultat. Lovvärt att sätta mål om att även jordbrukets kolbalans ska kunna mätas med bästa metod vid periodens utgång.

8.2 För att ligga i framkant med implementering av nya forskningsresultat krävs ofta ett aktivt eller passivt deltagande i forskningsprojekt. Ett tillägg i målskrivningen föreslås enligt följande: *Prästlönetillgångarna fortsatt aktivt bidra till forskning och utveckling, särskilt med avseende på utveckling av nya metoder för en ansvarsfull skötsel av kyrkans skog, inklusive hyggesfritt skogsbruk.*

8.3 Processer som stadsbyggnadsgestaltning, detaljplaneläggning och investeringsbeslut är långa processer som, om de ska kunna påverkas, kräver tydliga krav/önskemål i ett tidigt skede.

8.4 Ett bra och mätbart mål som bör kunna uppnås, även om tillståndprocesser kan göra att projekt tenderar att ta längre tid än önskat (vilket kan göra målet svårt att nå).

8.5 Eftersom Luleå stifts prästlönetillgångar har en liten areal jordbruksmark saknar vi gårdsarrendatorer och har liten möjlighet att påverka våra sidoarrendatorers verksamhet då vår mark har liten påverkan på deras totala verksamhet.

8.6 Bör förtydligas så att läsarna uppmärksammas på att detta gäller för *köpta tjänster*, dvs. inte anställdas persontransporter (som regleras under målområde 4.1-2). För PLTs egna persontransporter gäller alltså fossilfritt till 2027, liksom för övriga verksamheter inom kyrkan.

8.7 Svårt att utvärdera målet då balansen mellan de två nyttigheterna "CO₂ bindning och produktion av förnyelsebar råvara" kontra "de andra värdena" debatteras flitigt, särskilt inom vår organisation. Här skulle det behövas en konsekvensanalys som kommer fram till en lämplig avvägning, följt av ett mätbart mål gällande vilken produktion eller CO₂ bindning som är önskvärd att nå på prästlönetillgångarnas skogsinnehav.

8.8 Svårt att mäta måluppfyllelse.

8.9 Förslag på omformulering av och tillägg till målet: (Till 2027 ska) Prästlönetillgångarna ha vidareutvecklat kunskap om hur markförvaltning och skogsbruk påverkar samiska näringar, genomfört anpassningar i enlighet med handlingsplanen med åtaganden kopplade till Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket 2022–2031 samt redovisat hur dessa åtgärder påverkar klimatnyttan av skogsbruket.

Ytterligare sju målformuleringar/delmål föreslås
Till 2027 ska:

8.X inbindningen av CO₂ i stående skog, alltså tillväxten av biomassa i levande träd, överstiga det uttag och naturliga avgångar som sker.

8.X prästlönetillgångarnas skogsskötsel förändras så att större del av CO₂ inbindningen sker till sådana trädindivider som efter skörd blir till långlivade produkter, eftersom det är tillväxten hos enskilda trädindivider samt användningen av de uttagna individerna som styr klimatnyttan. Detta görs genom att arealen ungskogsröjning ökas med 10 %.

8.X prästlönetillgångarna prioritera volymtillväxt (CO₂ inlagring) framför ekonomisk avkastning genom att låta skogen bli äldre än vad som är ekonomiskt optimalt, så att medelåldern för avvertrade bestånd i snitt överstiger lägsta tillåtna ålder för avverkning med 10 år.

8.X en omställning av prästlönetillgångarnas skogsbruk görs så att en ökande andel av skogen brukas med hyggesfria metoder.

8.X Svenska kyrkan uppfylla sin del i Sveriges åtaganden för biologisk mångfald inom FN:s Mångfaldskonvention, genom att utarbeta en plan för biologisk mångfald inom förvaltning av skog och mark, och påbörja arbetet för att i denna verksamhet bidra till förverkligande av konventionens mål.

8.X en plan för återvätning av utdikad mark vara framtagen, med angivande av lämpliga prioriterade marker, och arbetet med återvätning av de högst prioriterade markerna ha påbörjats.

8.X alla kvarvarande naturskogar som Svenska kyrkan förvaltar ha getts ett långsiktigt skydd.

För Luleå stift,

Åsa Nyström
Biskop